

Gäller för: Verksamhet Medicin Geriatrik och Akutmottagning Östra

Giltig från: 2024-10-29

Innehållsansvar: Johan Ingemarsson, (johin2), Sektionschef

Giltig till: 2026-10-29

Granskad av: Alexander Haner, (aleha3), Specialistläkare

Godkänd av: Sofia Ekdahl, (sofek1), Verksamhetschef

Huvudvärk - Akuten

Förändringar sedan föregående version

Inga

Syfte

Riktlinjer kring bedömning, utredning och behandling av huvudvärk på akutmottagningen.

Arbetsbeskrivning

Huvudvärk – handläggning på akuten

Akutmottagningens uppgift är i första hand att utesluta allvarlig orsak till huvudvärken.

Med en noggrann anamnes och ett fullständigt neurologstatus kommer man mycket långt.

Orsaker

- Subarachnoidalblödning
- Meningit
- Sinustrombos
- Hjärntumör
- Virusencefalit
- Spänningshuvudvärk
- Migrän
- Läkemedelsutlöst huvudvärk
- Hortons huvudvärk
- Trigeminusneuralgi
- Temporalisarterit

Sammanfattning

Utred	Utred inte (akut i alla fall)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Urakut debut 2. Fokalneurologi 3. Medvetandepåverkan 4. Meningit/encefalit 5. Personlighetsförändring 6. Förstagångskramper	<ol style="list-style-type: none"> 7. Känd migrän 8. Diffus huvudvärk utan andra tecken 9. Typisk spänningshuvudvärk

Subarachnoidalblödning (SAH)

Symtom

10. Urakut insättande huvudvärk
  - Pressa anamnesen
  - Urakut debut av huvudvärk **SKALL** alltid utredas (om ej känt sedan tidigare t.ex. postcoital huvudvärk, ansträngningsutlöst huvudvärk, migrän etc.)
    - Ibland nackstelhet
    - Varierande vakenhetsgrad
    - Ofta påfallande påverkad patient

Utredning

DT-hjärna av god kvalitet utförd **inom 6h** från symptomdebut utesluter eller bekräftar SAH, förutsatt att nedanstående anamnestiska och kliniska kriterier är uppfyllda.

Anamnes:

Insjuknandetidpunkt skall vara säkerställd.
Fokala neurologiska symptom eller medvetandeförlust får inte ha förekommit.
Patienten har insjuknat i åskknallshuvudvärk, ev. i kombination med nackvärk, men inte isolerad nackvärk.

Status:

Fullt vaken (RLS 1, GCS 15)
Ingen feber
Normalt neurologstatus
Avsaknad av nackstelhet

För att snabbt bedöma dessa patienter skall sjuksköterska i Triage eller Team omedelbart meddela läkare för bedömning.

Patienter som söker efter >6h måste utredas med lumbalpunktion (LP) för att helt utesluta SAH, om inga kontraindikationer för LP finns. Likvor måste analyseras inom 30 minuter med spektrofotometri. Vid kontraindikation är DT-angiografi med aneurysmfrågeställning.

Meningit

Symtom

- Akut insjuknande med huvudvärk, hög feber, ibland medvetanderubbning och kräkningar
11. Ofta akut debut, från timmar till enstaka dygn
- Vanligen, men inte alltid, uttalad nackstyvhet
  - Eventuellt septiska embolier/petechier (meningokocker)
  - Sällan fokalneurologi men ofta motorisk oro

Allmänt

- Adekvat behandling SKALL inledas inom 1 timme
  - Om LP inte lyckas inom 10-15 min – ge antibiotika
12. Fördröj inte LP eller behandling med CT hjärna. Om lumbalpunktion bedöms kontraindicerad före CT så påbörjas antibiotika och steroidbehandling före LP.
13. Ofta IVA-vård. Alltid diskussion med infektionsjour.

Diagnos

- Kortfattat allmänstatus, neurologstatus samt öronstatus
- Lumbalpunktion ger diagnosen

Analyser LP

- Visuell granskning (grumligt?)
- Ev. tryckmätning
- Fyra rör
  - Rör 1 (2 ml): Odling, (direktmikroskopi)
  - Rör 2 (3 ml): Till kylskåp för ev. senare analys (antigentest, ev. PCR virus, tbc, borrelia etc.)
  - Rör 3 (2 ml): Till kylskåp för ev. senare analys (bakterie-PCR)
  - Rör 4 (2 ml): Celler, laktat, protein/albumin, glukos (+ p-glukos)

Övriga odlingar

- Blod x 2
- Urin
- Nasofarynx

- Eventuellt sputum, pustler, öronsekret

Kontraindikationer för lumbalpunktion

- RLS ≥ 4
  - Kramper senaste 1-2h
14. Fokalneurologi
15. Känd ökad blödningsbenägenhet (DOAK, Waran)

Behandling

- Antibiotika
    - 16. Cefotaxim 3g x 4 iv och Ampicillin 3g x 4 iv eller Meronem 2g x 3 iv
    - 17. Vid pc-överkänslighet: Meronem 2g iv (x3)
    - 18. Vid anafylaktisk chock på pc: Kloramfenikol-succinat 1g (x3)
    - 19. Steroider
- Betametason 0,12 mg/kg x 4 iv (max 8 mg) före antibiotikastart.

Sinustrombos

Symtom

- Akut eller gradvis insättande
- Huvudvärk samt varierande symtom
  - Neurologiska bortfall
  - Medvetandepåverkan
  - Staspapiller

Riskgrupper

- Sen graviditet samt post-partum
- Koagulopati

Utredning

- I samråd med neurolog
- CT hjärna med venös kontrast (men ej helt diagnostiskt)
- CT-angio eller MR-angio

Hjärntumör

Symtom

- 20. Huvudvärk (sällan debutsymtom)
- 21. Illamående och kräkningar

22. Progredierande fokalsymtom
  23. Personlighetsförändring
  24. Krampanfall
  25. Huvudvärken förvärras vid krystning/ansträngning
  26. Debuterar/förvärras på efternatt/morgon
  27. Anamnes från anhöriga är viktigt, speciellt rörande personlighetsförändringar
  28. Neurologstatus kan vara helt normalt
- Utredning
    29. CT med och utan kontrast. Ej akut undersökning
      - MR-hjärna

Virusencefalit

Nedanstående gäller framför allt herpesencefalit, en svår sjukdom som måste behandlas tidigt.

Symtom

30. Feber och huvudvärk är ofta initialsymtom
  - Dysfasi, desorientering, kognitiva defekter, fokalneurologi, kramper, sänkt vakenhet.
  - Oftast ej nackstelhet

Diagnos

31. Lp med celler, protein, glukos, odling, serologi samt multiplex-PCR (Filmarray). Skicka röret med celler och kemanalyser först. Om stegrade celler, skicka resterade rör.
32. Om normala celler men **kvarstående klinisk misstanke** om viral encefalit: skicka resterande rör
33. Om normala celler och **svag klinisk misstanke**: avvakta att skicka resterande rör
34. CT/MR oftast u a i initialskedet (görs ej från akuten)
35. EEG kan stödja diagnosen (görs ej från akuten)

Behandling

- Fall för infektionsklinik
- 36. Antiviral behandling (aciclovir) på misstanke tills HSV-infektion uteslutits
- I övrigt symptomatisk behandling

Spänningshuvudvärk

Symtom

- Kontinuerlig, dov, molande, ibland som ett band runt huvudet men lokalisation varierar
  - Kommer inte i attacker, väcker ej patienten
  - Ofta långdragen
  - Ofta palpöm skalp/nacke, ibland tecken på bruxism
37. Normalt neurologstatus

Utredning

- Status inklusive neurologstatus
- Blodtryck

Behandling

- Sjukgymnast
38. Information
39. Analgetika med försiktighet, aldrig opiater. NSAID och paracetamol i kombination under en begränsad tid
- Uppföljning inom primärvården
40. Gör inte ”psykologisk CT-hjärna” från akuten

Migrän

Symtom

- En- eller dubbelsidig
  - Pulserande och intensiv
  - Ljud- och ljuskänslig
41. Illamående. Kräkningar vanligt
- Ibland föregående aura
42. Ofta flimmerskotom
- Migrerande domning hand/ansikte relativt vanligt
  - Dysfasi förekommer
  - Pareser ovanligt
- Duration 4-72h
  - Normalt neurologstatus (om ej bortfall enl ovan)

Utredning

43. Vid tidigare känd migrän behövs ingen utredning

- Vid förstagångsinsjuknande är ofta subarachnoidalblödning en differentialdiagnos som behöver uteslutas
- Triptaneffekt är ej diagnostiskt

Behandling

44. Förstahandsbehandling:

- Paracetamol, ASA, NSAID
- Ev. antiemetika i tillägg

45. Andrahandsbehandling:

46. Triptaner som tablett, nässpray eller injektion

47. Profylaktisk behandling finns, se RMR Migrän.

Läkemedelsutlöst huvudvärk

Symtom

- Ihållande diffus huvudvärk >15 dagar/månad

Orsak

48. Initialt oftast spänningshuvudvärk, migrän etc.

49. Oftast överförbrukning av analgetika som ger läkemedelsorsakad huvudvärk

- De flesta huvudvärksmediciner kan ge läkemedelsutlöst huvudvärk

Behandling

- Utsättning av läkemedel, men detta får skötas i primärvård
- Initial försämring
- Förbättring efter 1-2 veckor utan läkemedel
- Efter utsättning framträder i regel den ursprungliga huvudvärken

Hortons huvudvärk

Ovanlig diagnos, vanligast hos män

Symtom

- Ensidig intensivt skärande huvudvärk i panna, öga, tinning
- Ofta rinnande rött öga, ibland mios + ptos
- Utlöses ofta av alkohol
- Attacker på 15 min-3 h som återkommer frekvent i kluster om dagar-veckor
- Normalt neurologstatus

Utredning

50. Ingen utredning om diagnosen är känd sedan tidigare

Behandling

- Anfallskupering
  - Imigran i injektion
  - Syrgas på mask, 6-8 L/min

Trigeminusneuralgi

Symtom

51. Intensiv elektrisk smärta unilateralt i trigeminusområdet

- Triggas av tuggning, rakning, tvättning etc.

Utredning

- Om ingen fokalneurologi – ingen akut utredning
- Fall för poliklinisk neurologkontakt

Temporalisarterit

Symtom

- Huvudvärk, skalpömhet, tuggsmärta
- Ömhet över temporalisartärer
- Synstörning är ett allvarligt tecken
- Oftast äldre patienter
- Ofta associerat med PMR

Diagnos

- Hög SR + symtom
- Snabbt svar på kortison

Ansvar

Respektive linjeförordning ansvarar för att rutinen är känd och följs.

Uppföljning och utvärdering

Revisionsansvarig ansvarar för uppföljning och utvärdering. Avvikelse hanteras enligt SU:s riktlinjer för MedControl Pro.

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Verksamhet Medicin Geriatrik och Akutmottagning Östra

Innehållsansvar: Johan Ingemarsson, (johin2), Sektionschef

Granskad av: Alexander Haner, (aleha3), Specialistläkare

Godkänd av: Sofia Ekdahl, (sofek1), Verksamhetschef

Dokument-ID: SU9772-1276147733-78

Version: 8.0

Giltig från: 2024-10-29

Giltig till: 2026-10-29